

XII

ХРОНІКА КРАЄЗНАВЧОГО ЖИТТЯ

Савчук В.О. (м. Київ)

ЯСКРАВА ДЕМОНСТРАЦІЯ ПОЦІНОВУВАЧІВ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ

28 – 29 вересня у м. Донецьку проходила чергова Всеукраїнська наукова конференція з історичного краєзнавства. Її проводили Інститут історії України НАН України, Донецька обласна державна адміністрація, Міністерство освіти і науки України, Міністерство культури і мистецтв України, Державний комітет архівів України. Всеукраїнська спілка краєзнавців, Українська академія історичних наук, Українське товариство охорони пам'яток історії та культури України, фонд культури, Донецький національний університет, Інститут туризму, федерації профспілок. Отже, в числі організаторів її виступили найавторитетніші інституції, діяльність яких торкається вирішення проблем духовності, культури, освіти на Україні. Краєзнавство ж, завжди виступало і виступає підвалинами формування історичної свідомості широких кіл української громадськості.

Нинішній краєзнавчий рух розгортається на благодатному фоні. На початку нового тисячоліття дослідники і літописці рідного краю отримали два важливих державних документи, котрі відкривають широку перспективу. Так, Президент України Л.Д.Кучма 23.01.2001 року видав Указ “Про заходи щодо підтримки краєзнавчого руху”, яким доручено Кабінету Міністрів України розробити і затвердити у тримісячний термін Програму розвитку краєзнавства до 2010 року. Другим документом, Розпорядженням Президента України від 19.10.2000 року “Про забезпечення комплексного розвитку малих міст України” Кабінету Міністрів України також доручено забезпечити за участю Національної академії наук України дослідження і видання енциклопедичного, багатотомного збірника “Історії міст і сіл” у новій редакції.

Знаменно, що ювілейна X наукова конференція у Донецьку була присвячена саме концентрації зусиль широкого числа краєзнавців – аматорів і науковців у підготовці “Історії міст і сіл”. Тема конференції так і звучала “Історія міст і сіл України в контексті регіональних досліджень”. З доповіддю на цьому форумі виступив голова Всеукраїнської спілки краєзнавців, академік НАН України П.Т.Тронько, який у минулому багато сил, енергії, уміння доклав до появи перших 26 т. цього унікального видання. У виступі він поставив конкретні завдання перед краєзнавчим загалом на близьку перспективу, підкресливши, що перевидання “Історії міст і сіл”, буде вагомим внеском у розбудову Української держави, формування національної свідомості народу.

Крім цієї доповіді, на ранковому засіданні конференції 28 вересня було заслухано

привітання від Донецької обласної державної адміністрації, виступи: О.П.Ресніта, члена - кореспондента НАН України, заступника директора Інституту історії України НАН України “10-річчя незалежності України: проблеми розвитку суспільних наук”; В.О.Горбика, доктора історичних наук, завідувача відділу Історико – краєзнавчих досліджень Інституту історії України НАН України — “Значення культурної спадщини для розвитку історичного краєзнавства України”. Завершилося ранкове засідання доповіддю завідувача кафедри історії України Донецького національного університету, доктора історичних наук, професора Р.Д. Ляха - “Регіональний аспект висвітлення історії сіл Донеччини”.

Другу половину 28, першу половину 29 вересня було віддано роботі секцій. Їх працювало чотири. Перша секція, якою керував доктор історичних наук О.М.Бут, розглянула питання соціально – економічного розвитку населених пунктів і регіонів України. Зазначимо, що для участі в роботі секції зголосилося 44 чол., прибуло 26, виступило 18. Серед них такі знані учені як декан історичного факультету Донецького національного університету, доктор історичних наук, професор Добров П.В., завідувач кафедри Миколаївської філії національного університету “Києво – Могилянська академія”, доктор історичних наук, професор Тригуб П.М. головний науковий співробітник Ради по вивченню продуктивних сил України НАН України, доктор географічних наук Доценко А.І., провідний науковий співробітник цієї ж Ради Зініч В.М., працівник відомчого архіву Служби безпеки України, кандидат історичних наук Кокін С.А., директор школи з міста Бердичева Скавронський П.С. та ін. Цікаво що серед виступаючих на цій секції активність проявили аспіранти наукових установ України Зозуля Є.В., Бондаренко І.В., Дружкова І.С. Їх змістовні повідомлення були відзначені на підсумковому засіданні конференції.

Серед численних рекомендацій і побажань на секції висувались різні пропозиції, що були спрямовані на покращення досліджень із вищезазначеної проблематики. Зокрема, пропонувалося щоб при підготовці нової редакції “Історії міст і сіл” більш ретельно здійснювалися підходи до вивчення актуальних проблем, починаючи з княжої доби і завершуючи дореволюційним періодом. Варто приділити більше уваги ролі і значенню осіб історії України, зокрема такої як О.Г.Стаханов - ініціатора руху новаторів, форми управління, з іменем якого жило не одне покоління населення України. Підкреслювалося також те, що вже починаючи з

сьогодні роботу по підготовці історії міст і сіл, варто поставити перед міністром освіти і науки питання про те, що необхідно збір матеріалів з зазначеної проблеми включити у навантаження викладача вузів України.

Другою секцією "Регіональні дослідження: історичний аспект" керував голова правління Черкаської обласної організації Всеукраїнської спілки краєзнавців, кандидат Історичних наук, доцент В.М.Мельниченко. Для виступів у секції заявлено 60 чоловік, виступило 25, серед них 12 науковців, 2 студенти, 2 учасники учнівської Малої академії. У більшості виступаючих на секції проходила думка, що підготовка нової редакції історія міст і сіл здійснити лише на громадській ініціативі нині неможливо. Звідси, необхідно включити це питання до держбюджетних досліджень вищих навчальних закладів. Республіканський конкурс учнівських наукових робіт з історії також присвятити цій проблематиці. Щоб не гаяти часу, необхідно в короткі терміни розробити і направити на місця методичні рекомендації по підготовці "Історії міст і сіл України".

Третя секція, якою керував доцент Донецького державного технічного університету, доктор історичних наук В.В.Липинський, зосередила свою увагу на злободенній проблемі української культури. А саме: "Пам'ятки історії та культури в нарисах про міста та села". Заявлено для доповідей було 44 чол. Виступило – 17. Виділися, зокрема, доповіді доктора історичних наук, професора Полтавського університету споживчої кооперації О.О. Нестулі – "Становлення державних органів охорони пам'яток історії та культури в радянській Україні (1918 – 1919 р.)", аспіранта Харківської державної академії культури Є.С.Ярошенка – "Становлення державної системи охорони культурних цінностей (1917 – 1919 рр.)", аспіранта цієї ж академії А.О.Скибінського – "Рання архітектура Святогорського Свято-Успенського монастиря", дійсного члена Малої академії, учениці з м.Києва Л.В.Канівської – "Острозька академія – центр духовної культури українського народу (XVI – XVII ст.)".

На секції поголошувалося, що нинішній стан із збереженням пам'яток Історії та культури вимагає підготовки нової редакції закону про охорону і збереження культурної спадщини України. Рекомендувалося також підготувати загальноукраїнський посібник з краєзнавства, відсутність якого гостро відчуває як загальноосвітня, так і вища школи. Пропонувалося ввійти з пропозицією до Міністерства освіти і науки України запровадити у всіх історичних факультетах з краєзнавства, пам'яткознавства, відкрити як фахову спеціальність "Історія населених пунктів України".

Четвертою секцією "Історія Донбасу" керував доктор історичних наук, професор національного університету В.О.Пірко. Заплановано було заслухати 54 доповіді. Взяло участь в роботі секції 48 чоловік. Виступило – 26. крім відомих учених краєзнавців у цій секції активністю відзначалися аспіранти, школярі, студенти місцевого

університету. Найбільш гостру дискусію на секції викликали питання про методику визначення часу заснування населених пунктів (підкреслювалося що з цього питання варто виробити необхідні рекомендації), адміністративного поділу регіону, його еволюцію, проблеми розвитку промисловості, урбанізація і культура тощо. Секція рекомендувала відновити практику проведення обласних краєзнавчих конференцій, ширше залучати до краєзнавчої роботи учнів, студентів, розпочати роботу над підготовкою видання довідника з історії Донбасу, зокрема серії "Персоналії".

Особливу зацікавленість викликала робота круглого столу "Історія Донбасу: краєзнавчий аспект", який проходив у другій половині 29 вересня. Його роботою керував відомий учений, дослідник Донбасу, завідувач кафедри історії України Донецького національного університету Р.Д.Лях. На круглому столі було присутніми близько 60 краєзнавців, третина із них – учителі шкіл м.Донецька. Серед проблем, що обговорювалися найбільшу дискусію викликала необхідність розгортання регіональних центрів по вивченню історії міст і сіл, визначення переліку населених пунктів з тим, щоб можливо було в короткі терміни приступити до збору матеріалів широкому краєзнавчому загалу. Круглий стіл розглянув ряд регіональних публікацій з краєзнавства. Актуально звучали пропозиції про потребу в посібнику з історичного краєзнавства, необхідності проведення регіональних наукових конференцій та залучення молоді до краєзнавчої роботи. На жвавість дискусії на круглому столі очевидно вплинув емоційний, аргументований виступ перед його учасниками академіка НАН України П.Т.Тронька, який висловив своє бачення напрямів розгортання краєзнавчого руху на Україні.

Підводячи підсумки конференції, голова Всеукраїнської спілки краєзнавців, академік НАН України П.Т.Тронько підкреслив, що X Всеукраїнська Наукова конференція "Історія міст і сіл України в контексті регіональних досліджень" стала помітною подією в культурному житті України. Для участі в ній заявлено 289 доповідей, повідомлень та виступів. Прибуло на конференцію 201 чол. Виступило 96 чол. У перше в історії проведення конференцій, матеріали видруковано у 5 – ти томах загальною кількістю 111 друкованих аркушів. Це є підставою заявити, підкреслив П.Т.Тронько, що робота по підготовці нової редакції історії міст і сіл України матиме необхідну кваліфіковану автуру, адже ми маємо на сьогодні десятки тисяч поціновувачів власної історії, охоронців її безцінних скарбів. Але розпочинаючи роботу, треба мати на увазі, що попередниками вже був зібраний величезний архів з цієї проблеми. Написання ж правдивої історії повинно вестися без кон'юктури і лакування. Головне – зусиллями як науковців, так і краєзнавців – аматорів матеріалізувати Указ і Розпорядження президента України, що стане реальним свідченням поваги і любові до історії України, її безцінних скарбів. Конференція з обговорюваного питання прийняла відповідні рекомендації.